

5) I. Faller Jenő: Beudant francia geológus 1818. évi tanulmányútja a sárisápi, vasasi és bennbergi szénbányákban. Bány. és Koh. Lapok LXVI. évf. 19. sz.

6) I. Beudant idézett művét II. köt. p. 420—421. magyarul Faller Jenő: Beudant francia geológus 1818. évi tanulmányútja Komárom vármegyében.

7) I. u. o.

8) I. dr. telegdi Roth Károly: A tokod-dorogi és a tatabányai barnaszénmedencék között elterülő vidék és a móri árok környéke. A m. kir. Földtani Intézet évi jelentése, 1920—1923 p. 69—81. v. ö. m: Staff János: Adatok a Gerecse hegység stratiographiai és tektonikai viszonyaihoz. M. Kir. Földtani Intézet Évkönyve XV. kötet. (1906) és végül dr. Vigh Gyula: Adatok a Dunántuli Középhegység felsőtriaszkori képződményeinek ismertetéséhez. Bány. és Koh. Lapok. LXVI. évf. 13—14. sz., valamint ugyancsak dr. Vigh Gyula: Adatok a Gerecse-hegység nyugati részének földtani ismeretéhez. M. Kir. Földtani Intézet évi jelentései 1925—1928 évekről (1935.)

9) v. ö. Hantken Miksa: A magyar korona országainak széntelepei és szénbányászata. 1878. (p. 251.) és Litschauer Lajos: Magyar Általános Kőszénbánya r. t. alsógalla-bánhidai barnaszénműve 1902. (p. 21—28.)

10) Taeger idézett művében p. 153 a következőket olvassuk: „Ugy látszik, hogy kelet felé az a (tatabányai) barnaszénmedence Nagynémetegyházánál folytatódik. Itt ugyanis a furó ugyanazokat az oligocén rétegeket állapította meg.“

Faller Jenő.

Kelta-temető részlet a római korból Lovasberényben.

C SÁS ZÁR MIHÁLY alsótelki földjét, amit 1934-ben pár kémelő árokkal átnéztünk, 1935 őszén szőlő alá forgatni kezdte. Bár megkértem, hogy szóljon, ha munkába kezd, csak akkor szólt, amikor az első leletre akadt, felhozván egy fibulát hozzám, amit egy csontváznak a nyakánál találtak. A csontokat szépségesen kiszedte és a barázdába kirakta emlékezve kérésemre, hogy mindent, amit talál a találás, irányába a barázdába rakjon ki.. Embereimet mellé adtam és bár az időjárás szeszélyessége sűrűn megszakította munkánkat, az alábbiakban számolhatok be rigolizásunk eredményéről.

I. számú sir. A csontváz fekvése a föld forgatását végző tulajdonos bemondása szerint a III. számú sir csontvázának fekvésével mindenben megegyezik azzal a különbséggel, hogy a karok nem a mellen keresztberakva, hanem a törzs mellett elől és hátul ahhoz simulva, mint a II. sz. sírnál, voltak. Bemondását elfogadom, mert a bronzfibula okozta elszíneződés a koponyán tényleg ugyanott van, mint a III. sz. koponyánál. A csontváz fekvésének iránya a dombhát irányával egyező Eny-Dk irányú, fejfelé északnak, arccal nyugat felé. A csontváz mellől, hogy honnan, nem tudta pontosan megmondani, provinciális munkájú római edénykének a töredéke került elő. 993b

A csontváz az egyes csontok állapotából és méreteiből meghatározhatóan erősen fejlett nagy termetű férfi, 175-180 cm. magas lehetett. A fogak kopása és a koponyavarratok csontosodási viszonyai arra engednek következtetni, hogy 35-45 év közötti lehetett, igen szép és teljesen hibátlan fogazattal, szép alakú koponyával. A fogkő az egykori inyszélt hüen mutatja.

A homlok jobb felén a homlok-dudornak megfelelően hárántirányú, 4 cmnyi hosszú erős ütéstől, illetve ütődéstől származó impressziós törés jól gyógyult nyoma, vályúszerű lapos bemélyedés formájában, ami azonban a koponyacsont belső lemezét már nem repesztette, csak bedomborította közel két pengőnyi területen.

A sir helyét gondosan feltártuk. A csontváz 80 cmnyi mélységben feküdt. Sem alatta, sem mellette a már említettekén kívül egyéb emléket nem találtunk.

II. számú sir. Az I. számú sirtól 8 méternyire, ehhez és a következőhöz viszonyítva, sorban találtuk ugyanolyan 80 cmnyi mélységben. Igen gondosan tártuk fel. Fejjel délnek, arccal kelet felé fordulva, a törzs mellett lesímitott karokkal, térdben csipőben mérsékeltén felhuzott lábakkal, jobb oldalára dülve feküdt. Bal vállán bronz fibula. Edény vagy ennek töredéke sehol. Egyebütt sem bronznak, sem vasnak, sem vasoxydnak nyoma sincs, ezeknek feltját a csontváz egyetlen csontján sem találtuk, kivéve a fibula okozta elszíneződést. 993c

Idős ember. A koponyacsontok varratai szorosan elcsontosodva, a fogak lekopva, a fogmeder erősen sorvad. A csontokon észlelhető senilis elváltozások a fentiek mellett arra engednek következtetést, hogy 50-70 éves lehetett. Fogai egyébként jók. A felső fogsor két bölcsesség-foga kihullott vagy kihúzták, helye a szokott módon elcsontosodva. Az alsó fogsor jobb oldalán lyukas nyakú bölcsesség-fog, az előtte lévőnek csak egyik erősen szuvas gyökere van meg, alaposan sorvad fogmedri

résszel. Sokat kinlódhatott vele! Koponyája szép formájú. Testmagassága a csontok méretei után táblázatból számítva 150-155 cm. magas.

A második és harmadik sir között szabad kézből készült, durva munkájú, vastag falú... bronzkori küllemű... edényke került elő. Helyenkint téglavörösen átégett. Falvastagsága a talpi részén 2 cm., alsó hajlataiban 1.50 cm.

III. sz. sir. A II. sirtól közel 3 mnyire amazoknak sorában feküdt arccal nyugatnak, jobb oldalára dülve, kényelmesen alvó helyzetben. Karjai a mellén keresztbe fektetve úgy, hogy jobb karja a bal vállához támasztva pihent. Fibulája a bal vállán. Ellenétben a II. sir fibulájával az eredeti helyzetében fejével előre, tüskéje hegyével hátrafelé néző helyzetben volt alkalmazva. Edénynek vagy edénytöredéknek semmi nyoma. A fibula tüskéje v a s b ó l készült így az egész rugós szerkezet vasoxyd csomó alakjában van csak meg.

A csontváz 30 év körüli egyéné lehetett. Testmagassága 155-165 cm. Csontjai gracilisak. Fogazata igen szép, teljesen ép állapotban. Koponyaalakja formás.

A sírok esetleges kövekkel való körülrakottságára különösen figyeltünk. Südi Sándor földjén állítólag ilyen csontváz is volt mi seholsem észleltük, még a környező talajban sem.

Edényt vagy töredéket is csak az I. sz. sírnál talált a tulajdonos mi nem találtunk.

A leírt három síron kívül három urna-temetkezést, illetőleg urnasirt is találtunk.

Különösen figyelemreméltó a IV. sz. Ez a temetkezés *urna nélkü a pusztá földbe vajt üregbe történt.* A talaj felszínétől 35 cmnyire két maroknyi égett csont-tömeg, amelyet délről egy csecsemőfejnyi homokkő, északnyugatról pedig szürke anyagú, sötétszürke mázzal festett, korongon készült, jó anyagú és kitűnő égetésű typososan római edényke határolt. A csontok között inkább a felszín felé két *pannoniai szárnnyfibula* töredékei. A töredékekből is megállapíthatóan két teljesen egyező példány. Nyilvánvalóan női sir. A fibulákon az égés okozta rücskösödése a bronznak nem látható. A földbe dobás előtt törtettek szét. Sok darabjuk hiányzik, ...azokat valószínűleg az eke hordta el a csontok egy részével együtt. A csontok között szétporladó, málékony vasoxyd rögök... pár borsónyi darab. Az edénykében földön kívül egyebet nem találtunk.

A fibula alakra a pátkai és az ászári fibulával teljesen egyező, lemeze azonban teljesen sima, nem áttört.

Az V. számú urna hasonló mélységben került elő. Kicsi érdekes alakú, jó iszapolású és égetésű anyagból, felső felrészét az eke már elhordta. Sima.

Benne két maroknyi égett csont. Mellette északnyugatra 20 cmnyire kecses alakú, alacsony, római típusú tálcaska darabokra törve. Ugyanolyan anyagú és kidolgozású. Az urna egészen sima, a fálón a peremmel párhuzamosan futó mélyített vonaldisz.

A IV. sz. urna darabokra törött állapotban, a csontokkal keverten, feküdt. Az előbbiekhöz hasonló anyagú és készítésű. Az V. és VI. sz. urnák mellett bronz és vasnyomok nem voltak. Ugy szintén köveket sem találtunk.

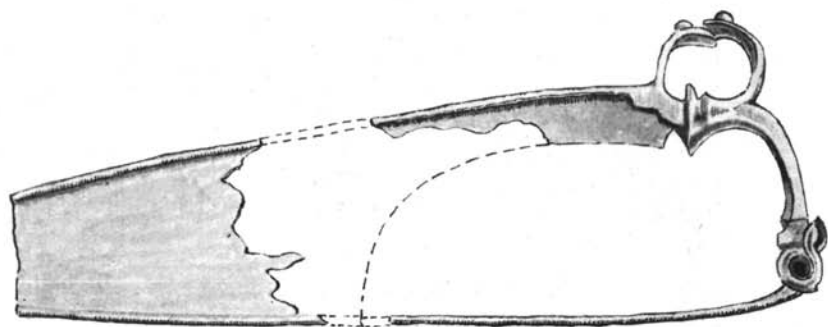
A sírok felett mesterséges halom nem észlelhető... A talaj átmetszeti képe mindenütt egyezik az itt észlelni szokott képpel.

A most feltárt temetőrész a leletek alapján része annak a *kelta temetőnek*, ami az *alsótelki domb legnagyobb domborulatán vonul végig*. Kitakarított részei a *Takács féle föld*, ahonnan bementésük szerint döntésgödörök készítésekor valamikor koponyákat és kis edényeket találtak; a *Südi féle föld*, ahonnan az első kezembe került leletek valók (szekerce, bronz-csésze, római és provinciális készítésű edények, amelyeket szintén forgatáskor találtak csontvázak és urnák mellett)... a *Tóth féle földön* feltárt római épület rész, amelynek terrazója alatt volt a kőkori gyermek-sír (Szfvári szemle 1935, 62—65.) A temető további folytatása a vasuton túli szántásokban van, ahol peremes tetőcserepeket néha kocsiszámra találnak és visznek haza. Az ismert római ezüst és bronzérmek javarésze is innen valók. (Hadrianus-Constantin közti időből. Az általunk véletlenül feltárt sírokat a Kr. u. II.—III. századbelieknek gondolom.

Dr. Brunner István (Lovasberény).

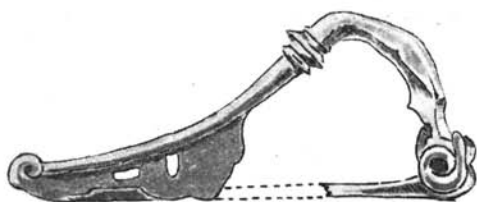

a.

9933.

b.

9930.

c.

9931.

d.

2. kép. Leletek a lovasberényi római-kelta sírokból.

a. második sír, b. negyedik sír, c. első sír, d. második sír.